

Dyrehelse – smittevern og beredskap

I Norge har vi svært god dyrehelse etter målrettet innsats gjennom mange tiår. Det er ingen selvfølge at det er eller forblir sånn i fremtiden. Trusselbildet for norsk dyrehelse er i endring. Vi må være årvåkne. «Nasjonal strategi for dyrehelse 2020-2025» peker på faren for at god dyrehelse tas som en selvfølge og et behov for å fortsatt prioritere ressurser for å bevare og forbedre status.

FORFATTERE

STINE G. VHILE OG SYNNØVE VATN

God dyrehelse er en av flere viktig forutsetninger for god dyrevelferd, trygg mat, lavt antibiotikaforbruk, redusert risiko for resistente bakterier, lavt klimagassutslipp og samlet sett en lønnsom og bærekraftig husdyrproduksjon. Norge er i en unik situasjon når det gjelder dyrehelse. Norske husdyr er fri for mange smittsomme sykdommer som er permanent til stede i de fleste andre europeiske land. Dette har spart norske dyr for mye lidelse og bidratt til en svært god mattrygghetsstatus i Norge. Den unike smittesituasjonen er i hovedsak et

resultat av et langvarig og tett samarbeid mellom forvaltning, kunnskapsinstitusjoner, næring og veterinærene innenfor området beredskap og smittevern.

Endret trusselbilde

Vi tar det kanskje som en selvfølge at dyra i Norge er friske. Men, vi får stadig påminnelser om hvor sårbare vi er i en verden med økende globalisering, klimaendringer, befolkningsvekst og introduksjon av nye alvorlige sykdommer.

Tabell 1. Illustrasjon over forekomst av utvalgte sykdommer i kommersielle husdyrbesetninger i Norge, Norden og resten av Europa

	Norsk regelverk	EU-regelverk	Norge	Norden	Resten av Europa unntatt Russland
Høypatogen fugleinfluensa	Liste 1	A			
Afrikansk svinepest	Liste 1	A			
Smittsom gastroenteritt	Liste 1	IL			
Pseudorabies (Aujeszky's disease)	Liste 1	C			
Munn- og klauvsvyke (MKS)	Liste 1	A			
<i>Brucella abortus</i> (storfe)	Liste 1	B			
<i>Brucella melitensis</i> (sau og geit)	Liste 1	B			
Miltbrann	Liste 1	D			
Newcastle disease ¹	Liste 1	A			
Blåtunge	Liste 1	C			
BSE (kugalskap – klassisk)	Liste 2	IL ²			
Enzootisk bovin leukose	Liste 2	C			
<i>Salmonella</i> spp.	Liste 2	D + E +IL ³			
LA-MRSA	Liste 2	IL			
IBR/IPV	Liste 2	C			
Paratuberkulose (<i>M. avium</i> subsp. <i>paratub.</i>) ⁴	Liste 2	E			
Q-feber	Liste 2	E			
<i>Mycoplasma bovis</i>	Liste 2	IL			
Bovin virusdiaré (BVD)	Liste 2	C			
Ringorm (<i>Trichophyton verrucosum</i>)	Liste 2	IL			
<i>Mycoplasma hyopneumoniae</i> ⁵	Liste 2	IL			
Porcint respiratorisk og reproduksjonssyndrom (PRRS) ⁶	Liste 2	D			
Porcin epidemisk diaré	Liste 2	IL			
Nekrotiserende enteritt (Tarmbrann, <i>Cl. perfringens</i> type C) ⁷	Liste 2	IL			
Border disease	Liste 2	IL			
Ondarta fotrâte	Liste 2	IL			
CAE/mædi (lentivirus)	Liste 2	IL			
Skrapesyke (klassisk) ⁸	Liste 2	IL ²			
Infeksiøs bronkitt ⁹	Liste 2	IL			
Infeksiøs laryngotrakeitt ⁹	Liste 2	IL			

EU-regelverk: A= Umiddelbar utryddelse, B= Obligatorisk utryddelse, C= Frivillig utryddelse, D= Handelstiltak, E= Overvåkning, IL= Ikke listeført. Norsk regelverk: Liste 1= Omfattende bekjempelse, Liste 2= Systematisk bekjempelse, Liste 3= Overvåkning. Grønn= aldri/sjelden, oransje= av og til/ i noen få land, rød= vanlig. Kategoriseringen er grov og det er forskjeller mellom land både innad i Norden og Europa.

Kilder: WOA, ADIS, fagmedarbeidere ved Veterinærinstituttet og Animalia

1 Utbrudd på tross av at vaksinerings er vanlig i de fleste land, bortsett fra Norge, Sverige og Finland. Påvist i Norge i september 2022.

2 Reguleres av TSE-regelverket

3 Avhengig av type

4 Utbredt i Danmark, forekommer aldri/sjelden i resten av Norden.

5 Utbredt i Danmark og Sverige, mens Island og Finland er fri.

6 Utbredt i Danmark, resten av Norden er fri.

7 Vaksinerings vanlig i en del land.

8 Kun påvist på Island 2020, 2021 og 2022

9 Hobbyhønsbesetninger ikke inkludert.

Afrikansk svinepest er en fryktet sykdom som stadig sprer seg til nye land og områder i verden. Smitte hos villsvin er en stor trussel for tamsvinpopulasjonen. Foto: Food and Veterinary Service Republic of Latvia.

I EU kategoriseres dyresykdommer som A, B, C, D og E etter alvorlighetsgrad og tiltaksnivå. I Norge kategoriserer vi nå dyresykdommer som liste 1, 2 og 3 (mot tidligere A, B og C). Alle sykdommer i EUs kategori A og B er på Norges liste 1.

Alvorlige smittsomme sykdommer

Høypatogen fugleinfluensa (HPAI), en svært alvorlig sykdom på liste 1, påvises nå jevnlig i villfuglbestanden i Norge. Inntil 2020 var smitte aldri påvist hos hverken villfugl eller fjørfe her i landet. Smitte fra villfugl utgjør nå konstant en reell trussel for norsk fjørfeproduksjon. Konsekvensene knyttet opp mot Norges første utbrudd av denne sykdommen i de to verpehønsbesetningene i Rogaland i 2021 var store og ressursbruken betydelig. Men, dette er dessverre kun en forsmak på mulige konsekvenser dersom HPAI rammer flere besetninger samtidig og ikke minst dersom flokker som forsyner resten av Norge med avlsdyr blir smittet eller berørt på grunn av restriksjoner. Til sammenligning betegnes utbruddssesongen for HPAI 2021/2022 i Europa som den største fugleinfluensaepidemien som noensinne har rammet Europa, med mer enn 46 millioner avlivede dyr fra berørte besetninger. For første

gang siden 1996 ble fjørfesykdommen Newcastle disease påvist i september 2022 i Rogaland.

Gjennom økt globalisering og med prinsippene i EUs regelverk om få begrensninger på handel med dyr og avlsmateriale over landegrensene i Europa, øker risikoen i Norge for innførsel av en rekke sykdommer som vi hittil ikke har hatt. Afrikansk svinepest sprer seg i verden til stadig nye land og områder. Spredningen lokalt er hovedsakelig gjennom bevegelse av villsvin, men plutselig oppstår nye utbrudd langt unna kjente smittetilfeller. Årsaken til disse er med all sannsynlighet menneskelig aktivitet. Tilsvarende spres også andre sykdommer med mennesker, herunder både etablerte og nye zoonoser (sykdommer som kan smitte mellom dyr og mennesker) som også kan true folkehelsen. Klimaendringene bidrar til nye smitemønstre. Vektorer som kan overføre sykdom (for eksempel flått, mygg, fluer) etablerer seg i nye og flere områder på grunn av varmere klima. Dette fører til økt spredning og mulig introduksjon av «nye» sykdommer. I tillegg fører befolkningsøkningen i verden og økt avskoging til at ville dyr og mennesker kommer i tettere kontakt med hverandre. Nye zoonoser kan da oppstå og begrepet «One Health» er mer aktuelt enn noen gang.

One Health-begrepet brukes om sammenhengen mellom menneskets, dyrs og miljøets helse. Dette vil si at menneskets helse også henger sammen med dyrevelferd, matsikkerhet og tilstanden i miljøet (Kilde: Veterinærinstituttet).

Nytt regelverk

Norge er forpliktet til å følge EUs dyrehelseregulering gjennom EØS-avtalen. Det offentlige regelverket regulerer beredskap og overvåking av de mest alvorlige sykdommene som det er samfunnsmessig viktig å kontrollere og bekjempe. I april 2022 innførte Norge 11 nye forskrifter som følge av EUs nye Animal Health Law. Det vil si at hele dyrehelseregulering er revidert både i EU og Norge. Selv om de prioriterte sykdommene på EUs liste A og B har fått et mer gjennomarbeidet regelverk, er det grunn til bekymring når det gjelder Norges mulighet til å iverksette gode tiltak mot sykdommer på EUs liste C, D og E. Dette er i stor grad sykdommer som har stor betydning for dyre- og menneskehelsen, og som vi i Norge er fri for eller har svært sjelden. For mange av disse er ambisjonsnivået i EU langt lavere enn i Norge.

Dagens tiltak for å redusere risiko for smitte inn til Norge

Innførsel/import av levende dyr fra andre land utgjør en høy risiko for introduksjon av smitte til Norge. I «Nasjonal strategi for landdyrhelse 2020-2025» er det påpekt at lav innførsel av levende dyr er av avgjørende betydning for å unngå smitte inn i landet av sykdommer som Norge er fri for. Det er et todelt system som er med på å hindre introduksjon av smitte fra andre land: 1) det offentlige regelverket og 2) næringas tilleggskrav gjennom KOORIMP (husdyrnæringens koordineringsenhet for smittebeskyttelse ved import).

Det offentlige regelverket

For enkelte smittestoffer der vi kan dokumentere at Norge har en spesielt god status har norske myndigheter fått aksept for tilleggsundersøkelser på eksportstedet. I tillegg kan Mattilsynet kreve at innførte/importerte dyr skal testes på lik linje med den norske populasjonen hvis det kan dokumenteres at vi har mer omfattende overvåkningsprogrammer enn tilfellet er i det landet dyra kommer fra. Dyra som skal innføres/importeres må da settes i isolat i flere måneder til de er ferdig testet. Dette er nedfelt i nasjonale bestemmelser om isolering og testing av importerte husdyr, og gir oss en god kontroll på enkelte av smittestoffene. Dette er en del av det som kalles «nasjonalt handlingsrom», det vil si at myndighetene kan kreve noe mer dokumentasjon på innførsler/importer enn det som er gjeldende i EU-regelverket. Men, Norge kan ikke bestemme helt selv og lage eget nasjonalt regelverk for å beskytte oss mot alle de sykdommene vi ikke ønsker å få inn i landet.

Næringas tilleggskrav gjennom KOORIMP

KOORIMP er husdyrnæringens koordineringsenhet for smittebeskyttelse ved import, og består også av kontrollutvalget for import av fjørfe (KIF). Den viktigste oppgaven er å hindre at import/innførsel av dyr og avlsmateriale fra andre land fører med seg smittestoffer som kan gi sykdom hos mennesker og matproduserende dyr i Norge. KOORIMP skal også bidra til å styrke beredskapsvevnen i husdyrnæringen ved utbrudd av alvorlige, smittsomme dyresykdommer.

KOORIMP har utarbeidet tilleggskrav som gjelder sykdommer og forhold som ikke er dekket av det offentlige regelverket. Tilleggskravene er svært viktige utfyllende krav for å sikre dyrehelsen i Norge. Utforming og oppdatering av tilleggskrav er en kontinuerlig prosess basert på vurdering av risiko og ny kunnskap.

Import/innførsel av levende dyr fra andre land utgjør en spesielt høy risiko for å introdusere sykdommer til Norge som vil ha store konsekvenser både for dyrevelferd og produsentøkonomi. Det er viktig å formidle til importører at import av levende dyr alltid innebærer risiko. En viktig oppgave i KOORIMP er derfor rådgivning og informasjon til importører. KOORIMP ønsker for eksempel at dersom nye gener skal tas inn fra utlandet bør dette skje gjennom import/innførsel av sæd eller embryo da det vil utgjøre en betydelig lavere risiko enn import av levende dyr. Det er viktig at importører og deres rådgivere er kjent med krav og anbefalinger, og at importør blir fulgt opp i henhold til dette. Det er stor gevinst i at de mest risikofylte importene stoppes eller sikres bedre mot smitteoverføring. Å følge opp tilleggskrav vil redusere risiko, men nullrisiko finnes ikke.

En samlet husdyrnæring står bak tilleggskravene som er en del av Kvalitetssystem i landbruket (KSL). Manglende dokumentasjon for oppfyllelse av kravene er grunnlag for pristrekk fra varemottaker. I tillegg vil det være vanskelig å få forsikret dyr som ikke kan dokumentere KOORIMPs tilleggskrav. Det er den enkelte importør som må sørge for at tilleggskravene er innfridd og attestert hos eksportøren, at kravene i Norge etterleves og at dokumentasjon fremlegges for KOORIMP.

KOORIMP-Husdyrnæringens koordineringsenhet for smittebeskyttelse ved import. Disse organisasjonene står bak.

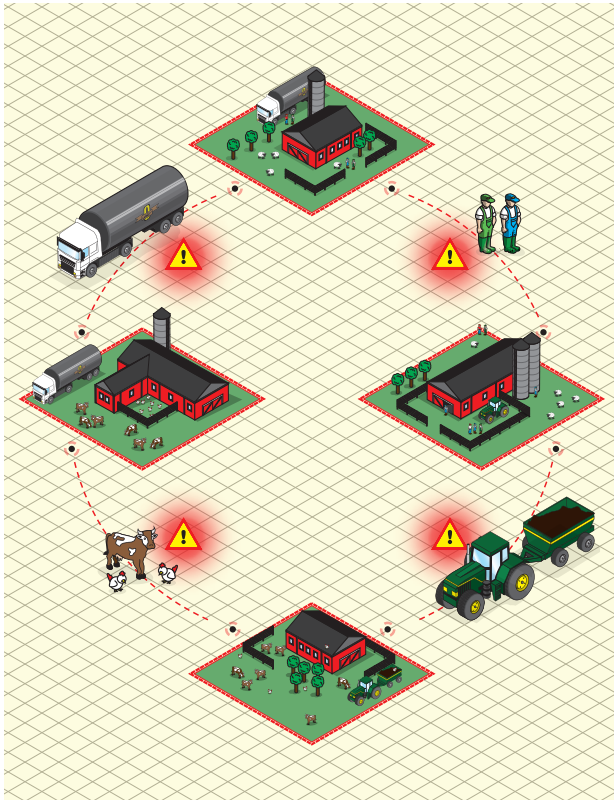
TINE, Nortura, KLF, Q-meieriene, Geno, Tyr, NSG, Norsvin, Norsk Fjørfevalg, Gjensidige Forsikring, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norges Bondelag.

KIF, Kontrollutvalget for import av fjørfe følger opp import av avlsmateriale i fjørfeproduksjonen. KIF er en sammenslutning av representanter for importørene og varemottakerne.

Import av levende dyr 2021

År	Storfe**		Svin	Sau	Geit	Fjørfe	Kameldyr
	Kveg	Bøfler					
2021	0	8	0	89	(1)	17 997*	10
2020	0		0	0	0	16 795*	1
2019	0		0	0	0	18 279*	0
2018	0		0	16	0	29 561*	21
2017	6		12	12	0	30 025*	19
2016	27		(12)	0	0	39 645*	5
2015	13		0	0	0	28 778*	28
2014	20		0	43	0	24 570*	56
2013	30		0	12	0	20 611*	60
2012	0		24	17	0	21 596*	12
2011	1		0	39	0	45 029*	-
2010	0		0	49	0	24 590*	-
2009	0		0	18	0	28 225	-
2008	7		0	0	46	106 958	-
2007	31		0	(4)	(5)	170 866	-
2006	8		1	71	20	106 891	-
2005	0		49	39	53	143 175	-
2004	0		0	11	26	172 523	-
2003	19		8	0	90	69 666	-
2002	0		0	0	33	Ca. 130 000	-
2001	14		0	0	0	Ca. 90 000	-
2000	48		0	2	16	Ca. 138 800	-
1999	13		3	-	-	176 347	-
1998	13		8	-	1	105 009	-
1997	101		30	-	-	135 458	-
1996	129		24	-	-	194 046	-
1995	276		55		38	110 492	-
1994	375		41	-	-	129 570	-
1993	197		2	3	-	19 319	-
1992	141		21	-	12	-	-
1991	89		10	-	8	-	-

*KIF. **I tall fra 1991-2020 inkluderer «Storfe» både kveg (storfe) og bøfler. Tallene er hentet fra Tollvesenet, KIF og KOORIMP. Rubrikken "Fjørfe" er daggammel kylling, inkludert perlehøns, kalkun og and. Tallene i parentes angir dyr innført til dyreparker eller forskningsinstitusjoner og er dermed ikke en del av den ordinære norske husdyrpopulasjonen. Tall for import av kameldyr er fra Tollvesenet og KOORIMP. 20 kyr fra Tyskland i 2014 ble returnert av importør.

Eksempler på smitteveier på og mellom gårder.

Kilde: Animalia / Konsis

Tiltak for å redusere risiko for- og bekjempe smittsomme sykdommer innad i Norge

Offentlig forvaltning

Mattilsynet har ansvar for å føre tilsyn med at det offentlige regelverket følges, samt å sørge for forebyggende tiltak og overvåking av sjukdomstilstanden i landet. De har også hovedansvaret for beredskap og varsling for å bekjempe utbrudd av alvorlige, smittsomme dyresykdommer. KOORIMP innehar en liaison-rolle, bistår Mattilsynet og bidrar til å styrke beredskapsevnen i husdyrnæringa ved utbrudd av alvorlige, smittsomme dyresykdommer blant annet ved å koordinere varsling av næringsaktørene ved mistanke om sjukdomsutbrudd.

Næringas egen innsats mot smittsomme sykdommer

Det finnes som nevnt dyresykdommer som gir dårlig dyrevelferd og som koster bonde og næring dyrt og hvor beredskap og overvåking ikke reguleres av det offentlige regelverket. For slike sykdommer kan næringa sette i gang egne tiltak i form av «programmer» for å redusere og aller helst fjerne sjukdommene. Husdyrnæringa i Norge har valgt å samordne sin innsats på dyrehelse og dyrevelferd gjennom felles, generiske helse-tjenester. Helsetjenestene koordinerer husdyrnæringas arbeid og har vært sentrale i å initiere og gjennomføre flere saneringsprosjekter, som for eksempel BVD hos storfe, svineskabb og smittsom grisehoste, fotråte hos sau og sjukdommene CAE, paratuberkulose og byllesjuka hos geit (prosjektet Friskere geiter). Dette har spart norske husdyr for lidelser som svake og

dødfødte dyr, intens kløe, hoste og nedsatt tilvekst, halthet, ledd- og jurbetennelser, avmagring og byller.

Forebyggende helsearbeid med søkelys på smittevern og beredskap er en viktig del av arbeidet til helsetjenestene. Informasjonsvirksomhet, opplæring og faglig rådgivning skal bidra til at produsentene oppfyller krav i regelverket i tillegg til å øke fokus på, og forståelse for, betydningen av smittevern i egen drift. Under følger noen eksempler på litt av det arbeidet næringa gjør for å forebygge og redusere spredning av smittsomme sjukdommer som har betydning for dyrehelse og økonomi, men som ikke omfattes av det offentlige regelverket.

Smittevern

Dyrehelseforskriften krever at alle som driver næringsretta dyrehold må utarbeide en skriftlig smittevernplan som sikrer godt smittevern i sitt dyrehold. I tillegg er det et krav om at driftsansvarlige må ha gjennomført et kunnskapskurs om dyrehelse. Animalia har utviklet et kurs i dyrehelse og smittevern som er godkjent av Mattilsynet. Gjennomføring av dette kurset sikrer at kravet om kompetanse og skriftlig smittevernplan blir ivaretatt.

Svin

For svin er Helsegrissystemet et viktig verktøy for dokumentasjon- og oppfølging av helse, velferd og hygiene. Alle norske svinebesetninger er med i Helsegris, og her stilles det ulike krav til smittevern ut over krav i det offentlige regelverket. Eksempler på dette er krav til utforming og bruk av smittesluse, flytting av dyr, innkjøp av dyr mm. Kravene er tilpasset type besetning - det er strengere krav til besetninger som selger smågris, og enda strengere krav til avlsbesetninger og SPF-besetninger.

SPF står for *spesifikk patogenfri*. En norsk SPF-besetning innebærer at dyra er fri for definerte sjukdomsframkallende mikrober: nysesjuka (toksinproduserende *Pasteurella multocida*), svinedysenteri (*Brachyspira hyodysenteriae*), smittsom grisehoste (*Mycoplasma hyopneumoniae*), smittsom lunge- og brysthinnebetennelse (*Actinobacillus pleuropneumoniae*, APP) og skabb (*Sarcoptes scabiei*)

En samlet svinenæring har svært ambisiøse mål for svinehelse i norske besetninger: Alle foredlingsbesetninger skal ha SPF-status innen 2025, og alle formeringsbesetninger skal ha SPF innen 2030. Den norske svinepopulasjonen ble erklært fri for smittsom grisehoste for mer enn ti år siden, og svinedysenteri, nysesjuka og skabb forekommer svært sjelden. Derfor er smittsom lunge- og brysthinnebetennelse (*Actinobacillus pleuropneumoniae*, APP) nå den største utfordringen. Denne bakterien forekommer i de aller fleste svinebesetninger som ikke har SPF-status, men forårsaker ulik grad av sjukdom. For å nå det ambisiøse målet om antall SPF-besetninger vil dette kreve et målrettet arbeid med stort fokus på smittevern. Videreutviklingen av Helsegrissystemet er en viktig faktor i dette arbeidet.

Storfe

I Norge blir ca. 100 000 storfe omsatt hvert år, noe som utgjør et stort potensial for smittespredning mellom besetninger. I 2021 ble «Elektroniske livdyrattester» lansert for å gi kjøperen en oversikt over helse fra selgerbesetning i forkant av et eventuelt kjøp. På den måten kan kjøper lettere hindre at smitte kommer inn i egen drift. Samme år ble også «Bransjeretningslinje for livdyrhandel» tatt i bruk der det er fastlagt kriterier for hvordan livdyrhandel skal foregå. Også Dyrevelferdsprogram for storfe er viktig del av smittevernarbeidet. Under fjøsbesøket går veterinær og produsent gjennom utforming av funksjonelle smittesluser for persontrafikk og smittevern ved inn- og utlasting av dyr.

En utfordring i storfenæringa er en økning av klauvsjukdommer. Det er innført en «Klauvstatus» som gir livdyrformidlere og kjøpere dokumentasjon på eventuell forekomst av smittsomme klauvsjukdommer i selgerbesetning. En rød (positiv) eller grønn (negativ) status på klauvhelse gis på grunnlag av klauvskjæringsfrekvens og forekomst av digital dermatitt og klauvspalteflegmone (som heller ikke er listeførte sykdommer). Også virussjukdommene smittsom hoste (forårsaket av Bovint Respiratorisk Syncytialvirus, BRSV) og smittsom diaré (forårsaket av Bovint Coronavirus, BCoV) er prioritert både gjennom et eget kontrollprogram og kriterier i bransjeretningslinjen. Programmet er nå over i en driftsfase, der varsling om utbrudd og tilhørende smitteverntiltak er prioritert.

Endringer i driftsformer i Norge, som for eksempel økning i omsetning av storfe, gjør det også utfordrende å bekjempe smittsomme sykdommer i dag i forhold til tidligere.

Småfe

Omsetning av sau og geit er stengt regulert i offentlig regelverk. Årsaken ligger blant annet i at sykdommene skrapesjuka og mædi kan ligge skjult i mange år før det oppdages. Forbud mot salg av hunndyr mellom besetninger og sau over fylkesgrenser anses som en viktig årsak til at fotråte ikke ble spredt over større deler av landet i de tre årene smitten var i landet før den ble oppdaget. Tilsvarende ser det ut til at mædiutbruddet i Trøndelag er begrenset til gamle Nord-Trøndelag. I dag er forbudet knyttet til overføring mellom Mattilsynets fem regioner og ikke lenger over fylkesgrenser.

Sauenæringa initierte og ledet prosjekt *Friske føtter* etter at fotråte ble påvist i 2008. En stor og samordnet innsats fulgt opp av overvåking på slakteri har allerede vært lønnsomt ut fra et kostandsperspektiv, selv med en total kostnad på opp mot 100 millioner kroner. Fra et velferdsperspektiv var det av stor betydning fra dag én.

En økt bevisstgjøring om betydningen av smittevern er viktig i småfenæringa, og er også et resultat etter tunge prosjekter som *Friske føtter* og *Friskere geiter*. Forskningsprosjekt, med kartlegging av årsaksforhold for leddbetennelse hos lam, har også gitt økt bevissthet samt gode verktøy for håndtering. Et dyrevelferdsprogram for sau er under utvikling, og en systematisk gjennomgang vil også innebære fokus på smittevern og dyrehelse som et grunnlag for god dyrevelferd.

Fjørfe

I fjørfeproduksjonen er det gode forutsetninger for effektiv smittebeskyttelse. Alle fjørfeprodusenter må oppfylle en rekke konkrete krav til smittevern og hygienerutiner, deriblant smittesluse og rutiner for sko- og klesskift og håndvask. Helsetjenesten for fjørfe har iverksatt mange tiltak for å øke bevisstheten og kunnskapen om smittebeskyttelse ute hos fjørfeprodusentene. Dette er spesielt viktig i dagens situasjon der høypatogen fugleinfluenza, Newcastle disease og andre alvorlige sykdommer påvises i villfuglbestanden. Det er utarbeidet egne nettsider, plakater, brosjyrer og filmer med søkelys på smittevern. Det holdes også jevnlig undervisning innen emnet på næringas fjørfeskolers, samt kurs for veterinærer som driver i fjørfepraksis og som ønsker å inngå helseovervåkingsavtaler med produsenter. Alle dyrevelferdsprogrammene har krav om helseovervåkingsbesøk av veterinær, hvor smittebeskyttelse er et sentralt tema. I fagsystemet *HelseFjørfe* dokumenteres alle helseopplysninger fra veterinærer (journaler), og her finnes også oversikt over alle veterinærer som har mulighet for å avtale helseovervåkingsavtaler. I *HelseFjørfe* finnes også en mal for smittevernplan som produsentene kan fylle inn for sin produksjon. Helsetjenesten for fjørfe bistår også med rådgivning og oppfølging av sykdomskomplekser, og sender jevnlig ut nyhetsbrev der temaet smittebeskyttelse omhandles.

Prioriterer vi friske dyr høyt nok?

Det er strategisk avgjørende for norsk husdyrnæring å beholde den gunstige smittesituasjonen vi har i dag. EUs «Prevention is better than cure» er ett fint slagord, men betinger ressurser og prioritering for å omsettes til praktisk handling. Arbeid med beredskap og smittevern må prioriteres høyt, og den gode helsestatusen vi har i Norge må ikke bli en sovepute.

Endret trusselbilde på grunn av globalisering, klimaendringer og befolkningsvekst gjør at vi må være «føre var». I tillegg er kjennskap til, og tolkningen av, det nye regelverket foreløpig noe uklart i både forvaltning og i næringa. Det er en ressurskrevende prosess å implementere dette nye regelverket på en god måte i det praktiske liv, og det er foreløpig noe uklart hvilke konsekvenser dette vil ha for smitterisikoen.

God dyrevelferd i husdyrholdet er viktig og må prioriteres høyt av både offentlig forvaltning og næringa. Med begrensede ressurser er det viktig å prioritere god dyrehelse også som en forutsetning for god dyrevelferd, da syke dyr har dårlig dyrevelferd.

Beredskap og smittevernsarbeid blir ofte litt usynlig i det daglige. Natteravnenes slagord «Vi var der da det ikke skjedde» er en god illustrasjon på forebyggende arbeid. Å være «framtidsklok» er en klart bedre strategi enn å være etterpåklok, også når det gjelder norsk dyrehelsestatus.

Billedtekst: Arbeid med beredskap og smittevern må prioriteres høyt, og den gode helsestatusen vi har i Norge må ikke bli en sovepute. Foto: Animalia / Caroline Roka

Forfattere

Stine While

Synnøve Vatn
synnove.vatn@animalia.no

Stine While er veterinær utdannet ved Norges Veterinærhøgskole og har en doktorgrad fra NMBU innen husdyrernæring (2007). Hun har tidligere jobbet i fôrindustrien og som førsteamanuensis i fysiologi ved NMBU. Stine var fagsjef for KOORIMP, helsetjenesten for fjørfe og helsetjenesten for svin til 1.10.22, og jobber nå i Felleskjøpet Fôrutvikling.

Synnøve Vatn er veterinær utdannet i Giessen, Tyskland. Hun har vært praktiserende veterinær og har en doktorgrad fra Veterinærhøgskolen NMBU på lammesjukdom (2000). Synnøve er fagdirektør for dyrehelse og beredskap og har hovedansvaret for beredskap i Animalia.

Kilder:

https://www.mattilsynet.no/dyr_og_dyrehold/dyrehelse/nasjonal_strategi_for_landdyrhelse_20202025.42158/binary/Nasjonal%20strategi%20for%20landdyrhelse%202020-2025

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2022-04-06-631>

<https://kurs.animalia.no/products/dyrehelse-og-smittevern>

<https://www.animalia.no/no/Dyr/storfe/dyrevelferdsprogram-for-storfe/>

<https://www.animalia.no/no/Dyr/fjorfe/smittebeskyttelse/>

<https://www.animalia.no/no/animalia/aktuelt/lansering-av-kjottets-tilstand-20202/>

<https://www.woah.org/en/document/african-swine-fever-asf-situation-report-19/>

<https://www.vetinst.no/sykdom-og-agens/avi%C3%A6r-influenza-ai>